

FOLKLORŞÜNASLIQ

Azərbaycan nağıllarının rus dilinə tərcüməsində adekvatlıq problemi

Svetlana Məmmədova

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru
AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu. Azərbaycan.

Annötasiya. Bədii düşüncə sisteminin obrazları təfəkkürdən qaynaqlandığı üçün burada dil vasitələri, lüğət, qrammatik formalar poetik fikrin müxtəlif üsullarla ifadə olunmasına xidmət edir. Azərbaycan nağılları uzun müddət müxtəlif dillərə tərcümə edilmiş, həm tarix, həm də davamlılıq baxımından transformasiyalar daha çox rus dili üzərində aparılmışdır. Əldə edilən nəticələr əsasında nağıllarımızın çevrilməsində tərcümə prinsiplərinin problemlə məsələlərini və janr poetikasının unikallığını araşdırmaq mümkündür. Məqalənin əsas məqsədi Azərbaycan nağıllarının rus dilinə tərcüməsində hər iki tərəfdən dil ehtiyatlarının tədqiqi, əks dilə tərcümədə leksik üslubun və bədii nitqin potensial imkanlarının araşdırılmasıdır.

Açar sözlər: folklor, nağıl, adekvatlıq, tərcümə, XIX əsr

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 07.12.2022; qəbul edilib – 20.12.2022

The problem of adequacy in the translation of Azerbaijani fairy tales into Russian

Svetlana Mammadova

Doctor of Philosophy in Philology
Institute of Literature named after Nizami Ganjavi of ANAS. Azerbaijan.

Abstract. Since the images of the artistic system of thought originate from thinking, here language tools, vocabulary and grammatical forms serve to express the poetic idea in different ways. Azerbaijani fairy tales have been translated into various languages for a long time, and in terms of both history and continuity, the transformations were mostly carried out in the Russian language. Based on the obtained results, it is possible to investigate the problematic issues of the principles of translation and the uniqueness of genre poetics in the transformation of our tales. The main goal of the article is the study of language resources from both sides in the translation of Azerbaijani fairy tales into Russian, and the investigation of the potential possibilities of lexical style and artistic speech in the translation into the opposite language.

Keywords: folklore, fairy tale, adequacy, translation, XIX century.

Article history: received – 07.12.2022; accepted – 20.12.2022

Giriş / Introduction

Tərcümə prosesinin bir neçə növləri mövcuddur. Tərcümə hərfi, interval, intersemiotik, intralingvistik, maşın, sərbəst və s. tərcümələr bu qəbildəndir. Bütün bu növlər xalqların mədəniyyətərarası inkişafında mühüm rol oynayır. Tərcümədə diqqət yetirilməli olan məqam konkretləşdirmə, ümumiləşdirmə məsələləridir. Zəngin obrazlar sistemi, mifoloji semantika və özünəməxsus poetik xüsusiyyətlərə malik Azərbaycan xalq nağıllarının müxtəlif dillərə tərcüməsində dil faktorlarında “gizlənen” etno-mədəni hadisə və düşüncənin qorunması ən vacib məsələlərdən biridir. Təbii ki, zaman-zaman tərcümə prosesində müəyyən çətinliklərlə də üzləşirik.

Əsas hissə / Main Part

Bədii düşüncə sistemi obrazları təfəkkürdən qaynaqlandığından burada dil vasitələri lüğət tərkibi, qrammatik formaları müxtəlif şəkildə poetik fikrin ifadələnməsinə xidmət edir. Yazılı ədəbiyyatdan fərqli olaraq folklorlarda bu proses daha mürəkkəb səciyyəvilikdədir. Zəngin məcazlar sistemi, leksik-üslubi kateqoriyaların danışıq – məişət leksikasına bağlılığı təkcə folklor ədəbiyyatının poetikasının öyrənilməsində deyil, həm də onun tərcüməsində lüğət tərkibinin xüsusi leksik-üslubi laylarının araşdırılmasını tələb edir. Azərbaycan xalq nağıllarının rus dilinə tərcüməsi işində də dil potensialının hər iki müqayisədə funksional xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması xüsusi əhəmiyyət daşımaqdadır. Məqalədə qarşıya qoyulan başlıca məqsəd Azərbaycan nağıllarının rus dilinə tərcüməsində hər iki tərəfdən dil resurslarının öyrənilməsi, leksik üslubiyyat və bədii nitqin qarşı dilə çevrilməsindəki potensial imkanlarının araşdırılmasıdır. Sözlün bədii gücü bütün çalarları ilə folklor mətnlərində zəngin üslubi ekspressivliyə bağlı olduğundan tərcümə işində üslubi məqsəd və situasiyaya müvafiq mənə çalarlarının mümkün variantlarda qorunması başlıca şərtidir. Qeyd edək ki, Azərbaycan nağılları uzun müddət müxtəlif dillərə tərcümə olunmuşdur ki həm tarixi, həm də davamlılığı baxımından çevrilmələr daha çox rus dili üzərində aparılmışdır. Danışıq-məişət leksikasının nağıl təhkiyəsinin əsasında dayanması bu sırada müxtəlif üslubi çalarlarla müəyyənləşməkdədir. Danışıq-məişət leksikasına burada ədəbi danışıq sözləri ilə yanaşı, sadə və loru sözlər də daxildir. Xalq danışıq dilində bu qrup leksik vahidlər tək və söz birləşməsi şəklində təhkiyədə işlədilməklə çox zaman nağılın tərcüməsində nəzərə alınmadan cümlənin tərkibindən çıxarılır:

“– Ay nənə, kasıbın baxdı olmaz? cibimdə bir sağ yer yoxdu ki, qəpikquruşumu ora qoyam, qorxuram itə. Bəlkə köhnə-kürüş bir kisədən-zaddan ola?” [2, s.86]

“– Yorulmuşdu, həm də şirin – xəyala cummuşdu” [2, s.31].

“– Bircə sənin yerin əksik idi, qaxıl otur yerində, onsuz da sənin paltarın nə gəzir ki, geyinib gedəsən?” [2, s.73]

Verilən ilk nümunədə – “köhnə-kürüş” ekspressiv qiymət verici söz, digər iki ifadə – “cummuşdu”, “qaxıl” sa vulqar, kobud ekspressiyalıdır. Xalq nağıllarında yer alan bu tip loru leksika nümunələri tərcümədə semantik cəhətdən müstəqim mənada verilir və ya mətndən çıxardılaraq nağılın emosionallığını zəiflədir.

Danışıq-məişət leksikasının böyük bir qolunu frazeoloji ifadələr, deyimlər təşkil edir ki, bu qrup sözlər xalq nağıl təhkiyəsində daha işləkdir. Qeyd edək ki, bu sözlərin, ibarələrin tərcümədə mümkün şəkildə qarşı dilin leksikasında ifadələnməsi bir çox cəhətdən vacibdir. Hər bir nitq aktı obrazların davranış, fərdi, tipik xüsusiyyətləri, milli-etnik qrupda seçilmə səciyyəviliyini ifadə etməkdədir. İkinci bir tərəfdən, söyləmə-performativ aktı etno-sosial mühit, inanc, mifoloji təsəvvürlərin qaynağına bağlanmaqla nitqdə ayrıca informativ dəyər təşkil edir.

“– Anan matəmində əyləşsin, görünür sənin ölüm şərbətin mənim əlimdə imiş. Mənim qardaşımın əvəzində gərək sənin ətini aşırıqcan eləyəm, qanını qaşırıqcan” [4, s.293].

“– Да зарыдает мать на твоих поминках, Ибрагим!- взревел див. Из моих рук суждено тебе испить смертную чашу! Ты убил в ту ночь моего брата. За это съем твоё мясо, выпью твою кровь!” [8, s.9]

“– Əmimin bir qızı var, bir qıçı topal, bir gözü kor, üzü çopur ki, toyuq dimdikləmiş qarpız qabığıdı. Üzünə bir sigəzi darı töksəm yerə düşməz, özü də ki, keçəl. Başında ifunət qarxır ki, vaxt eləyir adamın başı çatlasın” [1, s.295].

“– У дяди моего есть дочь – хромоножка, слепая на один глаз и такая рябая – как арбузная корка, которую исклевали куры: мешок проса насыпь ей на лицо – ни одно зернышко не скатится на землю. И при этом еще и плешивая” [8, s.13]. “Mən səni göydə axtarırdım, yerdə əlimə düşmüşən” [1, s.301].

“Не чаяла я тебя и в небе поймать, а ты на земле мне в руки попался” [8, s. 23].

“– Bala, nə olub belə qəm dəryasına batıbsan? De görüm, bəlkə məndə sənə bir çarə oldu.” [1, s.297].

“Что с тобой, о, юноша, погруженный в пучину горя? Расскажи, может сумею пособить тебе чем-нибудь?” [8, s.14-15].

“– Ay itin qızı, haradaydın?” [1, s.33].

“– Ах ты такая-сякая, где ты пропадала до сих пор?” [7, s.79].

“Qız barmağın dişləyib, dedi: – Ey dili – qafil, bu filan cadugününün tüpürçəyindən əmələ gələn oğlandı” [1, s.36].

“Прикусив палец, она подумала про себя : Вот в чем тайна!” [7, s.82].

“– Razıyam, amma şərti şumda kəsək ki, xırman vaxtı yaba davasına çıxmaıyaq” [1, s.356].

“– Согласен, – сказал Плешивый, – но давай сначала условимся на пашне, чтобы после на гумне не ссориться” [7, s.290].

“Bir qarı varidi. Qarı var ipəkdi, qarı var körəkdi, qarı var iman, qurban nəşib olsun. Qarı da var ilan-qurbağaya nəşib olsun. Bu qarı körək qarıdı” [1, s.5].

“Есть старухи как щелк, а есть – как собака- зубами щелк! Иная старуха – сама святость, а иная – такая гадость, что тьфу! Какая, и сказать не могу, от таких-то старушек жди только змей и лягушек. Эта старуха была из тех, что зубами щелк, злая, как свора собак” [10, s.102].

Xalq nağıllarında mətn təhkiyyəsində müəyyən ahəng, melodiya uyuğun sıralanma poetikasına malikdir. “Həm də onların bu cür sıralanması anafora, sinonimlilik, qafiyələnmə, alliterasiya prinsipləri ilə şərtlənmişdir” [6, s.75]. Bu xüsusda qafiyələnmənin ahəng yaratması xalq nağıllarının tərcüməsində təsir etməkdədir. Bir çox nağıl çevirmələrində qafiyələnmə nəzərə alınaraq rus dilinin pervormatik imkanlarında tərcümə aparılmışdır: “Силой его не взять, надо хитростью брать” [10, s.65] “По божьему приказу, по отцовсклму наказу хочу взять в жены твою старшую сестру” [10, s.71]. “С того дня две сестры шили, мыли, варили, младшей сестре служили, а Шамиль с женой своей никаких забот не знал, пил, ел, наслаждался и отдыхал” [10, s.76].

Tərcümə işinə yaradıcı şəkildə yanaşmanın nəticəsi olaraq nəsr qafiyələnməsində bəzən nağıl başlıqlarının da eyni strukturda verilməsi maraq doğurur. Məsələn, məşhur Azərbaycan nağılı “Üçbiğ kosa” rus dilinə tərcümədə “КесаТриуца” şəklində tərcümə olunaraq poetik mətn özəlliyində seçilir. Nağıl təhkiyyəsində daxili qafiyələrin işləkliyini geniş olsa da, rus dilinə tərcümədə çətinlik yaratdığından müəyyən ixtisarlara aparılır. Folklor mətnlərinin bədiiliyini şərtləndirən frazeoloji birləşmələr içərisində qarqış xarakterli ifadələr digər janrlardan fərqli olaraq nağıllarda daha çox işləkliyə malikdir. Qarqışların rus dilinə tərcüməsində çətinlik yaranan məsələlərdən biri bu ifadələrin çevrilmədə rusca qarşılığının olmamasıdır. Qarqışların folklor janrı kimi yuxarıda qeyd olunan səciyyəviliyindən irəli gələrək mətnlərin tərcüməsində məişət, mərasim-ritual görüntülər, etnoqrafik şərhələrin verilməsi daha vacibdir. Aşağıdakı nümunələrdə qarqışların rus dilinə tərcüməsindəki adekvat və yaradıcı poetik struktur daha aydın nəzərə çarpır:

“– Səni gorbəgor olasan, körək oğlunun ölüsü, adamın bir həyası olar. Niyə dirilib qaçırsan, - deyib çomağı endirir onun tərəsinə” [1, s.264].

“– Вот тебе, вот тебе! Будешь знать как оживать! Забил он мельника до смерти, превратил его в мешок с костями” [9, s.138].

“– Kül sənin başına! Səfərə getmək sənin o cırıq tumanına yaraşır” [1, s.356].

“– Пусть пепел падает на твою голову! – воскликнула мать. – Путешествие только и пристало твоим драным штанам” [7, s.290].

“– Adə, ay filan-filan olmuş, mən sənə dedim get buzovun qulağından yapış, sür gəlsin bura. Sən gedib buzovun qulağını çıxardıb gəlmisən üstümə, itil gözümdən” [1, s.357].

“– Эй ты, собачий сын!- вскричал он.- Убирайся вон из моего дома” [7, s.292].

XIX əsrdə toplanan materiallar ilk dövrlərdə rus dilinə tərcümə olunaraq o dövrün mətbu orqanlarında, xüsusən də SMOMPK məcmuəsində nəşr olunurdu. 1930-cu ildə L.Lopatinskiyın topladığı materiallar əsasında A.Baqrinin tərtib etdiyi “Azərbaycanın və qonşu ölkələrin folkloru” (Багрий А., 1930), 1935-ci ildə A.Baqri və H.Zeynallının tərtib etdiyi “Azərbaycan türk nağılları” (Бах: Əfəndiyev P.1992:176) toplusu işıq üzü görür. SMOMPK məcmuəsindən bəhs edərəkən bir nəşr haqqında da danışmaq gərəkdir. Bu, 1895-ci ildə Tiflisdə çıxan “Указател к I–XX Выходкам “Сборника...” 1881-1894 гг” adlı kitabdır. Müəllifi E.A.Kozubskidir. O, Qori Müəllimlər Seminariyasının müdavimi olmuş, haqqında söhbət etdiyimiz məcmuədə yalnız bir məqalə “Темір хан-Şura şəhərinin tarixi haqqında oçerklər” çap etdirmişdir. E.A.Kozubski həmçinin “Указател к XX–XXX Выходкам СМОМПК(1895-1902)”, Tiflis-1902 kitabını da tərtib etmişdir. Miller V.F. “О сборнике СМОМПК, XV–XXII”, М., 1896-kitabını yazmışdır. Azərbaycan MEA-nın kitabxanasında saxlanılan bu nadir nüsxə SMOMPK-un ilk 20 buraxılışının kataloqudur.

Azərbaycan folklorunun toplanması və nəşrində əvəzsiz rolu olan SMOMPK məcmuəsi özündə bir sıra nöqsanları da əks etdirir. SMOMPK-da çap olunmuş bu folklor nümunələrindəki səhvlərin həm subyektiv, həm də obyektiv səbəbləri vardır.

Subyektiv səbəblər kimi məcmuənin nəşrində erməni və ermənipərəst rus ziyalılarınun iştirakını, çox vaxt folklorumuzun ermənilər tərəfindən mənimsənilməsini, Azərbaycan xalqının həyatının, məişətinin təhrif edilməsini, Azərbaycan sözlərinin rus sözləri ilə əvəz olunmasını göstərə bilərik. Obyektiv səbəblər kimi isə toplayıcının qeyri-millət nümayəndəsi olması, söyləyicinin çox vaxt düz seçilməməsi, qeyri-dəqiq tərcümənin olması, folklorumuza qarşı nabeləddiyi və s. göstərə bilərik.

Bu haqqda Abbas Hacıyev yazır: “Burada nağılların tərcüməsi zamanı milli koloritə, dilin incəlik və sadəliyinə, ideya və məqsəd aydınlığına, forma bütövlüyünə fikir verilmirdi. Bayatı, sayaçı sözləri, tapmaca, nəğmə və məsəllərin tərcüməsi ilə yanaşı, onların orijinalları da veriliridi, nağılların isə yalnız tərcüməsi nəşr olunurdu. Bundan başqa, təhriflər nağıl toplayanların təcrübəsizliyindən, tərcüməçilik vərdişlərinin ya az, ya da heç olmamasından, müxtəlif zümrələrə mənsub olan adamların belə ciddi işə girişməsindən, senzuranın sət tələblərindən, nağılların ictimai motivlərini günün tələblətinə uyğunlaşdırmaq meyllərindən irəli gəlirdi. Odur ki, məcmuədə gedən “Məlik Məmməd və Məlik Cümşüd”, “Əvil Qasım və Əvil Məmməd”, “Şah Rüstəm”, “Şah Qəmbər”, “Şah İsmayıl” nağılları yararsız hala salınmış, onlarda bir sıra epizodlar ixtisar edilmişdir” [11, s.122-125].

SMOMPK məcmuəsinə daxil olan nağıllar digər millətlərin nümayəndələrinin dilindən yazıya alındığı üçün müəyyən təhriflərin olmağı qaçınılmazdır. Lakin bunu da qeyd etmək lazımdır ki, bizim ziyalılarımızda vaxtı ilə nağıl toplamaqda çətinlik çəkmişdilər. Müasir dövrdə tərcümə sahəsində əldə olunan uğurlar hər hansı mətnin rus dilinə tərcüməsini asanlaşdırır. Bundan başqa, Azərbaycan və rus poeziyasının qarşılıqlı tərcüməsində adekvatlıq məsələsinə hər iki dilin orijinal və poetik nümunələrinin orijinalının və tərcüməsinin müqayisəli təhlili vasitəsilə aydınlıq gətirilmişdir. Azərbaycan və rus ədəbiyyatına məxsus şeirlərin tərcümə nümunələri tədqiqata cəlb edilmiş, bu tərcümələrdə adekvatlıq, yazıcının fərdi üslubunun qorunması, mədəniyyət amilinin nəzərə alınması, milli koloritin və realilərin tərcümədə saxlanılması məsələləri araşdırılmışdır. Bunun üçün tərcümələr orijinala müqayisəli şəkildə təhlil olunmuş, bəzi hallarda bir şeirin bir neçə tərcümə variantı təqdim edilmişdir. Amma nağıllar folklor nümunəsi olduğu üçün onun orijinalı yalnız xalq camaatının yaddaşında qalmışdır. Bunun üçün bu folklor nümunələrini yazıya alarkən müəyyən təhriflərə yol verilmişdir. Başlıca səbəbi nağılları toplayanların qeyri-millət nümayəndələri olmaları, dili yaxşı bilməmələridir. Bu səbəbdəndir ki,

Yusif Vəzir Çəmənəminli “Nağıllarımızı necə toplamalı” adlı bir yazısında belə qeyd edir: “Nağılın xalq ədəbiyyatına məxsus olmasına baxamayaraq, xalqın hər bir fərdi onu bilmir. Əslən ona aşına olan şəxslər tək-təkdir. Bunları toplamaq və bunlara ehtiyatla yanaşmaq, nağıl toplayanın məharətinə bağlıdır. Ələksər nağıla və bütün xalq ədəbiyyatına vaqif olanlar arvadlardır. Arvadların da içində hamısı yox, yalnız xalqın işinə yarayan və onunla həmişə təmasda olanlar bilirlər. Xalqa yaxın olan məşşatələr, ağıçılar, yengələrdir. Ürkütmədən, təşvişə salmadan bunlara yanaşıldıqda böyük bir mənbə kəşf edilmiş olar” [3, s.280-281]. Y.V.Çəmənəminlinin burada “ürkütmədən, təşvişə salmadan yanaşılmaq” deməyinin səbəbi budur ki, özünün də qeyd etdiyi kimi nağıl bilən əsas, aparıcı qüvvələr qadınlar idi və o dövrdə qadınlara naməhrəm kişilərin yaxınlaşması, onlarla həmsöhbət olması qeyri-mümkün idi.

Misal olaraq VI buraxılışda A.Zaxarovun topladığı 10 nağıldan biri olan “Taledən qaçmaq olmaz” nağılını göstərə bilərik. Nağılda dilimizə aid bəzi frologizmlər hərfi tərcümə olunmuşdur: “Царевич сидел на лошади шайтана” – “cin atına minmişdi”, “Крепко держал за ворот рубашки старика” – “Qocanın yaxasından bərk yapışmışdı”, “Прелестная, молодая девушка, которая будто говорила солнцу: “Ты не выходи, я уже вышла” – “Qız elə gözəl idi ki günə deyirdi sən çıxma, mən çıxım” [12, s.90-93].

Tərcümə nəzəriyyəsinə görə, hər bir folklor janrının özünəməxsus tərcümə prinsipləri vardır. Bu prinsiplər içərisində mətnlərə yaradıcı yanaşma məsələsi də mühüm faktorlardandır. Lakin xalq deyim və ifadələrinin tərcüməsində sıx-sıx tərcüməyə yaradıcı yanaşma məqsədəmüvafiq deyildir. “Bu tipli ifadələrin tərcüməsində üstən keçmək, ixtisara yol vermək, əl altda nə var ondan istifadə yolverilməz haldır. Və tərcümə praktikasında buna rast gəlmək mümkündür. Burada təqlid yolu ilə düzəldilən söz və ifadə, kalka təhrifə gətirir və folklor mətninin milli layını, tarixi fonunu pozur. Burada etnoqrafik, tarixi bilik kara gəlir. Bu tipli sözlərin tərcümə prinsipində elmi-etnoqrafik şərh, izah lazımdır.” [5, s.81]

Nəticə / Conclusion

Konkret olaraq Azərbaycan xalq nağıllarının rus dilinə tərcüməsinə əsaslanaraq burada adekvat, sətiri-hərfi və yaradıcı tərcümələrin aparılması müəyyən dil qanunauyğunluqlarının öyrənilməsi və müqayisə mexanizmlərinin seçilməsində daha vacibdir. Məqalədə adekvatlıq məsələsinə toxunulmuş, hər bir folklor janrının özünəməxsus tərcümə prinsipləri olduğu aşkarlanmışdır. Ümumiyyətlə, tərcümə edərkən onları orijinala müqayisəli şəkildə təhlil etmək daha məqsədə uyğundur. Bu tərcümələrdə milli koloritin və realilərin tərcümədə saxlanması məsələlərinə toxunulmuşdur. Alınan nəticələrdən çıxış edərək nağıllarımızın çevrilməsində tərcümə prinsipləri, janr poetikasının özünəməxsusluğunun problematik məsələlərini araşdırmaq mümkündür.

Ədəbiyyat / References

1. Azərbaycan nağılları. 5 cildə, I cild. – Bakı: Çıraq, 2004.
2. Azərbaycan nağılları. 5 cildə, IV cild. – Bakı: Çıraq, 2004.
3. Çəmənəminli, Y.V. Əsərləri: 3cildə, III cild. – Bakı: Avrasiya-Press, 2005.
4. Əfəndiyeva, T. Azərbaycan dilinin leksik üslubiyyatı. – Bakı, Elm və təhsil, 2011.
5. Oruclu, S. Azərbaycan folklorunun rus dilinə tərcüməsi probleminin özünəməxsusluğu. – Bakı, 2007.
6. Tanrıverdi, Ə. “Dədə-Qorqud” kitabının dil möcüzəsi. – Bakı: Nurlan, 2008.
7. Азербайджанские сказки. Перевод: Ахлимана Ахундова. – Баку, 1955.
8. Азербайджанские сказки. Перевод: Б.Таирбекова. – Баку, 1964.
9. Азербайджанские сказки. Перевод: И.Ахундова. – Баку: Азернешр, 1977.
10. Азербайджанские народные сказки. Перевод: Аллы Ахундовой. – Москва: Изографус, 2004.

11. Гаджиев, А.М. Тифлисская литературная среда и азербайджанское устное народное творчество // Литературный Азербайджан, 1966, №4.
12. Народные сказки закавказских татар / собиратель Захаров А. // СМОМПК, VI выпуск. – Тифлис: 1888, II отдел.

Проблема адекватности перевода азербайджанских сказок на русский язык

Светлана Мамедова

Доктор философии по филологии

Институт литературы имени Низами Гянджеви НАНА. Азербайджан.

Резюме. Так как образы художественной системы мышления берут свое начало от мышления, то здесь языковые средства, лексика, грамматические формы служат различным способам выражения поэтической идеи. Азербайджанские сказки издавна переводились на разные языки, и с точки зрения как истории, так и преемственности преобразования большей частью проводились на русском языке. На основе полученных результатов можно исследовать проблемные вопросы принципов перевода и своеобразия жанровой поэтики в трансформации наших сказок. Основной целью статьи является изучение языковых ресурсов с обеих сторон при переводе азербайджанских сказок на русский язык, а также исследование потенциальных возможностей лексического стиля и художественной речи при переводе на противоположный язык.

Ключевые слова: фольклор, сказка, адекватность, перевод, XIX век